

<http://geography.huji.ac.il>

ראשית דבר

הגיליון השני של "על המפה" עומד בסימן כנס הבוגרים וכנס האגודה הגאוגרפית שהתקיימו בחנוכה לציון 60 שנה להקמתה של המחלקה. היו אלה שני אירועים רבי משתתפים ומוצלחים ביותר מבחינה אקדמית וחברתית. בהקשר זה יש לציין שתי תרומות משמעותיות שהמחלקה זכתה לקבל בחודשים האחרונים. ראשית, תרומתה של אחת מבוגרות המחלקה, גב' נעמי כגן (פרחיה) בוגרת שנת 1970, שלמדה במחלקה במחצית השנייה של שנות השישים, אשר תרמה סכום נכבד להפקתו הראויה של כנס הבוגרים; ושנית, תרומתו של עו"ד עודד אלישר אשר אפשרה הקמתו של חדר ישיבות ראוי למחלקה (עמוד 8). תרומות כגון אלו מסייעות מאוד לפיתוחה ולביסוסה של המחלקה ואני מקווה שאלה הן "סנוניות ראשונות המבשרות את בוא האביב" ושבוגרים נוספים שיש באפשרותם לסייע באופן ישיר או עקיף יירתמו לקידומה של המחלקה.

אני מבקש להודות לרון הורן על הסיוע בכתיבת גיליון זה, למיטל שטיין על הסיוע בעריכה, ולמירי שמידע על העיצוב הגרפי של "על המפה".

בברכה ובאיחולי חג פסח שמח,

פרופ' נעם שובל, ראש המחלקה.

כנס בוגרי המחלקה

כנס בוגרי המחלקה לרגל מלאת 60 שנה להקמתה התקיים בחנוכה. באירוע המרגש נכחו למעלה מ-500 בוגרים ובוגרות עם חבריהם לספסל הלימודים משכבר הימים. את אות הפתיחה הרשמי והחגיגי לאירוע נתנו תלמידי המחזור הראשון, גב' אסתר רמון ופרופ' אמריטוס נפתלי קדמון שהדליקו נר שיש של חנוכה.

במעמד זה אף הושק אתר הבוגרים, כחלק מאתר האינטרנט של המחלקה, ובו **רשימת הבוגרים** מכל השנים ובכל התארים. בנוסף לכך הוצגו שני סרטים שנוצרו במיוחד עבור כנס הבוגרים:

סרט "נוסטלגי" וסרט "תדמית", הפונה לקהל התלמידים הפוטנציאליים. שני הסרטים הועלו לאתר יו-טיוב והלינקים אליהם מצויים באתר האינטרנט של המחלקה.

בשם הבוגרים נשאה דברים ד"ר איילה ברודצקי-תמרי מבוגרי המחזור הראשונים. בדבריה הזכירה לוותיקים - ותיארה לצעירים - את ההווי המיוחד של המחלקה בשנות החמישים והשישים ואת התמורות מרחיקות הלכת שהתחוללו מאז ועד היום: המונחים הלטיניים, שהיו שגורים בפיהם של התלמידים והמורים, ותורגמו לעברית ברבות הימים עם התבססות התחום; הנוף הרומנטי של לימודים בבניין הבולשת הבריטית לשעבר; והסיכון הכרוך בעלייה לגג בעוד הצלפים הירדנים יושבים דרוכים מעברו השני של הגבול.

במבט לאחור ציינה ד"ר ברודצקי-תמרי את מייסדי המחלקה ותלמידי המחזור הראשונים, שברבות הימים הפכו לשמות הגדולים בתחום במחזורינו. אלה שבפועל הקימו את המפעל המפואר וסללו את הדרך לעשייה לדורות הבאים. בדבריה הזכירה גם את השיפור שחל במעמד הנשים באקדמיה למן הימים בהם לא הייתה אפילו מתרגלת אחת במחלקה.

בשם התלמידים בהווה בירך לירון שכטר. בדבריו התייחס לרשת החברתית הנוצרת בין הלומדים במחלקה והזיקות שנוצרות בין הדורות.

פרופ' אמריטוס עמירם גונן, נשא דברי ברכה בשם סגל המחלקה. בדבריו הדגיש את הפן החווייתי שמאז ומעולם היה מרכיב חשוב ביותר במכלול הלימודים ובעיקר בסיוורים ובקשרים הזוגיים

גב' נעמי כגן ולימנה מר יפת
עוזרי, ראש האגף לקשרי חוץ.
ביניהם (בשורה העליונה)
פרופ' אמריטוס דב ניר.

שנוצרו לאורך השנים. בדבריו העלה על נס את התפתחות המחלקה עם הזמן. בהרצאתו "גאוגרפיה מדור לדור" סקר פרופ' שלמה חסון את התפתחות המחלקה דרך הפריזמה של המדע עצמו במהלך ששים השנים האחרונות. הוא פתח בתחום הגאוגרפיה הרגיונלית שפגש כתלמיד בתחילת דרכו, על גישתה ההוליסטית הבוחנת את מגוון יחסי הגומלין בין האדם וסביבתו מתוך היבטים שונים; משם התווה קו מקשר בין כל תחומי המחקר הרווחים היום: מן הגאוגרפיה הסביבתית ועד להיסטורית דרך הגישה ההתנהגותית וכלה בגישות כמותניות ופרשניות של ניתוח המרחב.

הפקתו של כנס הבוגרים בצורה הראויה התאפשרה הודות לתרומתה הנדיבה של גב' נעמי כגן (פרחיה), בוגרת שנת 1970, אשר אפשרה את הפקת ספר הבוגרים ואת הפקתם של שני הסרטים. אנו מקווים שבוגרים נוספים יירתמו בעתיד למשימה של ביסוס הכלכלי של המחלקה על ידי תרומות גדולות כקטנות.

תודת המחלקה נתונה לכל מי שסייעו בהפקת אירועים אלה. קצרה היריעה מלציין את כולם.

לצפיה בכל התמונות
לצפיה בקליפ שצולם במהלך הכנס

תמונות מהווי הכנס

כנס האגודה הגאוגרפית הישראלית

פרופ' ז'אן-רוברט פייט

ד"ר אריק סנדרסון

בחנוכה אירחה המחלקה את הכנס השנתי ה-51 של האגודה הגאוגרפית הישראלית בסימן 60 שנה להקמתה של המחלקה הראשונה לגאוגרפיה בישראל, היא המחלקה לגאוגרפיה באוניברסיטה העברית. יותר מ-400 סטודנטים, חוקרים ואנשי מקצוע נכחו בכנס שהתקיים בבית מאירסדורף שבקמפוס הר הצופים ולקחו חלק במגוון הרצאות, מושבי מליאה, שולחנות עגולים, סיורים, תחרות פוסטרים ופעילויות מעשירות נוספות דוגמת תחרות ניווט ספורטיבית וסדנת Google Earth.

נשיא האגודה הגאוגרפית הצרפתית, Prof. Jean-Robert Pitte, לשעבר נשיא הסורבון וחבר האקדמיה הצרפתית, היה אורח הכבוד של הכנס. במושב המליאה החגיגי שהוקדש להשפעת האדם על הנוף והטבע הוא סקר את התפתחות תרבות היין מן הזמן העתיק ועד ימינו, ועמד על חשיבותה התרבותית, הדתית, האמנותית והחברתית במהלך התפניות המרכזיות בהיסטוריה. דובר שני באותו מושב היה Dr. Eric Sanderson ממנהלי Wildlife Conservation Society, אשר זוכה בשנים האחרונות למוניטין רב בעולם בזכות מחקריו בתחום הלחץ האנושי על משאבים ומקורות. בהרצאתו סקר את האתגרים הסביבתיים העיקריים של המאה ה-21 וטביעת הרגל האנושית על המערכת האקולוגית. הנוכחים נהנו מהדגמות מרהיבות של פרויקט הדגל שלו, The Manahatta Project. המדמה ומשחזר לפרטי פרטים את הסביבה הטבעית של האי מנהטן טרם הפיתוח העירוני המוכר לנו כיום.

מושב מליאה נוספים הוקדשו למגוון נושאים העומדים בראש סדר היום מבחינה סביבתית, תכנונית, חברתית וכלכלית. מושב אחד עסק בפיתוח ירושלים, על האתגרים העומדים בפניה, במעמד ראש העיר, מר ניר ברקת. במושב אחר התקיים דיון חשוב בנושא הרפורמה במנהל מקרקעי ישראל והשלכותיה של ההפרטה על משטר המקרקעין העתידי בארץ. המושב המסכם של הכנס בחן אתגרים בתחומים שונים ביחס למדינת ישראל בשנת 2048.

ביום השלישי של הכנס התקיימו תשעה סיורים בירושלים בנושאים שונים. מורי המחלקה הדריכו את המשתתפים בנושאים היסטוריים, פוליטיים, חברתיים, דתיים וארכיאולוגיים ברחבי העיר.

חברי הועדה המארגנת של הכנס היו: ד"ר רן אהרונסון (יו"ר), ד"ר נעם לוין ופרופ' נעם שובל

הכנס השנתי ה-51 של האגודה הגאוגרפית הישראלית
האוניברסיטה העברית בירושלים, חנוכה תשע"א, 2010

קבלת פנים לכבודו של פרופ' ז'אן-רוברט פיט במלון ממילא

ערב פתיחתו של כנס האגודה הגאוגרפית נערכה במלון ממילא החדש קבלת פנים לכבודו של פרופ' ז'אן רוברט-פיט. את קבלת הפנים יזמה לשכת המסחר והתעשייה ישראל-צרפת בראשות יושב הראש החדש שלה, מר אלפרד אקירוב, והשתתפו בה סגל המחלקה, חברי אגודת הידידים של האוניברסיטה העברית וחברי לשכת המסחר ישראל-צרפת ובהם מר יאיר סרוסי, יו"ר בנק הפועלים, ראש מועצת העיתונות, שופטת בית המשפט העליון בדימוס, דליה דורנר ואורחים רבים אחרים.

משמאל לימין: השופטת בדימוס דליה דורנר, פרופ' ורד ויניצקי-סרוסי, סגן דיקן מדעי החברה, מר יאיר סרוסי, יו"ר בנק הפועלים, ומר מואלפרד אקירוב, יו"ר לשכת המסחר והתעשייה ישראל-צרפת.

משמאל לימין: ד"ר רן אהרנסון, יו"ר הועדה המארגנת של כנס האגודה הגאוגרפית, פרופ' ז'אן-רוברט פיט ומר אלפרד אקירוב, יו"ר לשכת המסחר והתעשייה ישראל-צרפת.

פרופ' רוני אלנבלום ופרופ' ז'אן-רוברט פיט.

מימין לשמאל: פרופ' נעם שובל, מדליק נר חמישי של חנוכה, מר יאיר סרוסי, ד"ר רן אהרנסון, פרופ' ז'אן-רוברט פיט, ומר אלפרד אקירוב.

מחקרים שפורסמו

רון הורן ודני פלזנשטיין / פערים בארנונה למגורים בין רשויות מקומיות

בשני העשורים האחרונים השתנה הרכב מקורות המימון של הרשויות המקומיות בישראל באופן דרמטי. ועדות חקירה שמינו שרי הפנים (סוארי 1993, גדיש 2003, ברזילי 2006), נדרשו לסוגיה המרכזית של הבנת הפערים בגביית הארנונה ברחבי המדינה ומקורותיהם. עיקר עניינם של החוקרים היה ליצור מנגנונים להגברת הגבייה, בשל מגמת צמצום התמיכה הממשלתית והפיכתה ממרכיב עיקרי למשני בהכנסות הרשויות. ועדות אלה עמדו על הפערים בבסיס המס בין הרשויות ועל השונות המובחנת בשיטות חישוב השומה ומדידת הנכסים. במסגרת החוק הקיים שומת הארנונה איננה נקבעת על בסיס שווי הנכסים. כדי להימנע מהליך יקר של אומדן שווי הנכסים, ננקטת גישה מרחבית ואיכותית לקביעת תעריפי המס. כל רשות מקומית מגדירה תעריפים שונים על פי אזורים וסוגי מבנים בשטחה המוניציפלי. ככלל אפשר לומר שבכל רשות בעלי נכסים איכותיים יותר, הממוקמים באזורים יוקרתיים, משלמים את התעריפים הגבוהים יותר למ"ר. כדי לחשב את שומת הארנונה מוכפל התעריף למ"ר בשטח החייב במס. הגדרת השטחים החייבים במס ואופן מדידתם משתנים מרשות לרשות ולכן מקשים על קיום דיון המשווה בין רשויות. בנסיבות אלה רווחת הדעה שהארנונה היא מס בלתי שוויוני הנקבע בשרירותיות.

מר רון הורן

במאמר שפורסם לאחרונה בכתב העת Land Use Policy ומפרט את ממצאי עבודת הגמר למוסמך של רון הורן בהנחיית פרופ' דני פלזנשטיין קיבלה הסוגיה נקודת מבט חדשנית. המחקר התמקד בניתוח התפלגות נטל הארנונה למגורים במדינה. לצורך זה הוחלט שלא לעסוק בפערים בשיטות החישוב, אלא לנתח סקר כלל ארצי של הוצאות משקי בית, המפרט את שווי הנכסים והארנונה המשולמת בגינם בפועל. מהניתוחים הסטטיסטיים עולה שהמשתנה החשוב ביותר להסבר השוני בארנונה הינו שווי בתי המגורים ואחריו עושר משק הבית. גמישות המס ביחס לשני משתנים אלה קטנה יחסית ולכן המס הוא גרסיבי מובהק. אולם המגמה הכלל ארצית של קשר בין שני המשתנים גוברת על ההבדלים בין הרשויות המקומיות. השיטה הייחודית לקביעת השומה הנהוגה בכל רשות פועלת למעשה לאחדת המס בין הרשויות המקומיות במישור של שווי הנכסים.

פרופ' דני פלזנשטיין

על פי תוצאות המחקר וסקירת המצב במדינות אחרות בעולם, מסקנות המדיניות העיקריות הן שהמס מתפקד ומצליח להתחקות אחר שווי הנכסים גם אם על חשבון ממד השקיפות והפשטות להבנה וליישום. שיפור ניכר בהתפלגות הצודקת של נטל המס יכול אפוא להתקבל מהגדלת הפערים בין התעריפים, כדי שישקפו טוב יותר את הפערים בשווי הנכסים ובעושר הדיירים. ההצעה לאיחוד הקריטריונים לקביעת התעריפים לכל הרשויות המקומיות תהפוך על פיה את הכוונה המקורית לגביית מס דיפרנציאלי בהתאם לעקרונות השוויון וההוגנות בנטל המס. כמו כן, ביצוע רפורמה מקיפה כדי לתת ביטוי מדויק יותר לשווי הנכסים בעת חישוב השומה הוא חסר טעם, כיוון שכבר היום הארנונה המשולמת בפועל קשורה בטבורה בשווי הנכסים, גם אם הזיקה היא באמצעות קריטריונים איכותניים שאינם תמיד מובנים מאליהם. יש לזכור שכל רשות מפרסמת צו ארנונה מדי שנה ובמסגרתו היא מעדכנת באופן אינקרמנטלי את הפרמטרים. היות ומלאי הדיור קבוע ברובו ומוכר לפרנסי העיר, העדכון השולי מאפשר את הגמישות וההתאמה בין הרשויות ובתוכן.

ספרים שראו אור לאחרונה

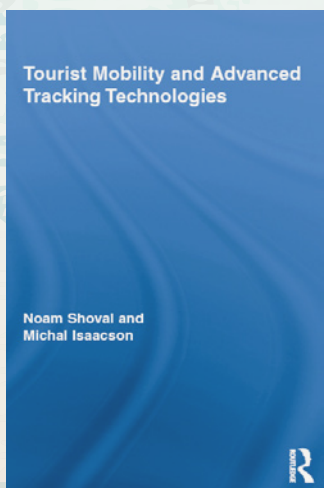
Dov Gavish (2010) The Survey of Palestine Under the British Mandate, 1920-1948, London and New York: Routledge

ספרו של ד"ר דב גביש יצא השנה במהדורה מחודשת בהוצאת Routledge Studies in Middle Eastern History. הספר חוקר את ההיסטוריה של הסקירה והמיפוי של הארץ בזמן המנדט הבריטי. הוא מתחקה אחר הרקע והסיבות שעמדו בבסיס הקמת תוכנית הסקר ובוחן את היסודות שעליהן היא מושתתת, כדי להסביר את המוטיבציות המרכזיות ליישומה. מהמחקר עולה שהמקורות של מערכת הסקירה המודרנית של ארץ ישראל נובעים מהצהרת בלפור והשלכותיה על פלשתינה של אותם הימים. סוגיית הקרקע היא הגרעין המרכזי במיפוי אז, כפי שהיא עדיין הסוגיה המרכזית בסכסוך הפלסטיני-הישראלי היום.

נפתלי קדמון (2010) עולם השמות הגיאוגרפיים - הטופונימיה. ירושלים: כרטא.

הספר מסכם שנים רבות של מחקר ועשייה של פרופ' נפתלי קדמון בתחום השמות הגאוגרפיים בארץ ובעולם. ארבעת חלקיו מספקים תמונה נרחבת ומעמיקה של תחום שמות המקומות על כל היבטיהם. חלקו הראשון מציג את מקומו של השם הגאוגרפי בעולם, חשיבותו וההתייחסות אליו. חלקו השני דן בבעיות הלשוניות הקשורות בהעברת שם משפה לשפה או מכתב לכתב ובתקינה הלאומית והבין לאומית. החלק השלישי מתאר את העשייה בתחום זה בישראל. החלק הרביעי והאחרון מטפל בשימוש הפוליטי וההומוריסטי בשמות מקומות. השקת הספר התקיימה ב-22.10.2010 בקבלת פנים חגיגית בבית בלגיה בקמפוס ע"ש אדמונד ספרא בגבעת רם.

Shoval, Noam and Isaacson, Michal (2010) Tourist Mobility and Advanced Tracking Technologies. London and New York: Routledge.

כיום משתמשים במערכות ניווט לווייני (Global Positioning Systems) ובשיטות איתור מתקדמות אחרות למגוון רחב של צרכים אזרחיים וצבאיים. ספר זה, הראשון בתחומו במדעי החברה, עוסק ביישום טכנולוגיות אלה לאיסוף נתונים מדויקים בזמן ובמרחב אודות פעילותם של תיירים במרחבי תיירות שונים, החל מאתר יחיד ועד לרמה של מדינה. נתונים מדויקים אלה עם שיטות מתקדמות לניתוח, בעיקר באמצעות מערכות מידע גאוגרפיות, יוצרים אפשרויות חדשות למחקר מבחינה תאורטית ויישומית. מיכל איזקסון היא דוקטורנטית במחלקה לגאוגרפיה (בהדרכתו של פרופ' שובל).

מענקי מחקר חדשים

מענק מחקר של פרופ' רוני אלנבלום במימון הקרן הגרמנית-הישראלית למחקר (GIF)
בנושא:

Regular Canons within Crusader Society: Clerical Power, Spatial Influence and Transmediterranean Connectivity

בשיתוף עם פרופ' ניקולס ג'ספרט מאוניברסיטת בוכום, גרמניה.

פרופ' רוני אלנבלום

במסגרת המחקר תכתב מחדש ההיסטוריה הנרטיבית של ירושלים במאה ה-12, ובמסגרתה תיבחן התפתחות העיר הימי-ביניימית: צורתה בזמן הכיבוש, היקפה, המקומות שבהם ישבו תושביה המקומיים והתפתחותה במהלך המאה. העבודה מתבססת גם על המקורות הכתובים, בעיקר הארכיונים של הגופים הקנוניים (ארכיון כנסיית הקבר הקדוש, ארכיון כנסיית עמק יהושפט, ארכיון כנסיית הר הצופים, ארכיון ההוספיטל והקנצלריה המלכותית) הכוללים מאות רבות של תעודות, וגם על החומר הארכיאולוגי העוסק בעיר. קריאה מחודשת של כל התעודות העוסקות בירושלים בסדרן הכרונולוגי, עם הקריאה של התעודות העוסקות בהינטרלנד החקלאי ועם ארכיוני תעודות אירופיים חושפת פרטים רבים על מבנה העיר. היא מאפשרת שחזור של מקורות כספיים, שחזור של תקופות שיא ותקופות שפל בחייה; ותיצור בסיס אחר גם למחקרים ארכיאולוגיים ואמנותיים. כל החומר ינותח בעזרת מאגר נתונים גיאוגרפי שנוצר ויפעל במרכז לגיאוגרפיה חישובית.

מענק מחקר של ד"ר אפרת מורין ופרופ' אורי דיין במימון קרן המדע הדו לאומית ישראל-ארה"ב (BSF) בנושא: "חיזוי שיטפונות וסיכונם באקלים צחיח"

שיטפונות הם אחד מאסונות הטבע ההרסניים ביותר והם עלולים לגרום לאבידות בנפש ולנזק רב לרכוש. לשיטפונות במדבר מאפיינים יחודיים הקשורים בתהליכים מטאורולוגיים, גאומורפולוגיים והידרולוגיים הבאים לידי ביטוי בסביבה זו. המחקר "חיזוי שיטפונות וסיכונם באקלים צחיח" יבחן תהליכים אלו, על מנת להבין טוב יותר את התנאים שבהם נוצר שיטפון ואת הגורמים המשפיעים על עוצמתו ועל הסיכון שיש בו לאדם. בנוסף לידע התיאורטי, יסייעו הממצאים לשיפור יכולת החיזוי של שיטפונות במדבר על מנת להתריע מבעוד מועד על שיטפון מתקרב.

המחקר מתמקד באזורים הצחיחים של ישראל ונועד להשיג את המטרות הבאות: (1) זיהוי "טביעות אצבע" גאומורפולוגיות באפיקי נחלים מדבריים הקשורות בעוצמת השיטפונות הזורמים בהם (ובתדירותם, 2) אפיון תנאים אטמוספריים להתרחשות סופות גשם עוצמתיות (במדבר, 3) מדידת גשם באמצעות מכ"ם מטאורולוגי לקבלת מידע על סופות גשם בפירוט גבוה במרחב ובזמן, ו- (4) פיתוח מודל הידרולוגי מבוסס תהליכים לאגני היקוות מדבריים לחקירת חיזוי שיטפונות.

במחקר שותפים חוקרים מישראל (אפרת מורין, אורי דיין ויהודה אנזל) וממכון המחקר ההידרולוגי בסן-דיאגו (Konstantine Georgakakos ו-Eylon Shamir). שותפים נוספים במחקר הם: אלון רונן, מאיה ברטוב, ולירן בן-משה.

ד"ר אפרת מורין

פרופ' אורי דיין

ארועים במחלקה

ערב עיון לזכרו של פרופ' שלום רייכמן ז"ל

פרופ' שלום רייכמן ז"ל
1992-1935

ערב העיון השנתי לזכרו של פרופ' שלום רייכמן ז"ל התקיים באמצע נובמבר בהנחייתו של פרופ' ערן פייטלסון. תחת הכותרת: "ההתיישבות היהודית בארץ ישראל: מפעל קולוניאליסטי?" נשאו דברים ד"ר רן אהרנסון וד"ר ארז צפדיה מהמכללה האקדמית ספיר. ד"ר אהרנסון סקר הגדרות נבחרות של המושג "קולוניאליזם" והדגיש את הפער בין לבין המונח "אימפריאליזם". הניתוח בחן היבטים שונים של ממדים מרכזיים של ההתיישבות בתקופת האימפריה העות'מאנית, כגון פריווילגיות למתיישבים וכיוון זרימת ההון אל הארץ ללא גזירת דיבידנדים חזרה לארץ המקור. בדבריו שזר ציטט מפי פרופ' רייכמן ז"ל שהגדיר את ההתיישבות היהודית "קולוניזציה" - מושג גאוגרפי המורכב מהגירה והתיישבות ללא המרכיבים הקולוניאליסטיים האחרים.

אמנם שני הדוברים היו תמימי דעים שההתיישבות היהודית איננה קולוניאליסטית, אך ד"ר צפדיה מזהה פרקטיקות קולוניאליסטיות בעת ניתוח רחב של דיור ובנייה לא חוקיים בישראל בהווה. בין השאר ציין את חשיבות התנהלות המדינה ויעדיה באזורים השונים במרחב, משני צדי הקו הירוק.

כמדי שנה, נכחו באירוע משפחת רייכמן, ידידי המשפחה, חברי סגל המחלקה ותלמידי המחלקה בעבר ובהווה.

שולחן עגול בנושא: "השינויים במפלס ים המלח והשפעתם על התיירות: בדגש על האגן הדרומי"

בשניים בנובמבר, יום הצהרת בלפור, קיימה המחלקה בשיתוף עם היחידה למבנים מורכבים בבצלאל, יום עיון בנושא "השינויים במפלס ים המלח והשפעתם על התיירות: בדגש על האגן הדרומי" (בתמיכת קרן באומן למחקרי סביבה). למעלה מ-140 איש גדשו את האולם הגדול בבית מאירסדורף והשתתפו בדיון הסוער. הכנס התקיים שבועות אחדים טרם קבלת ההחלטה בוועדה הארצית לתכנון ובנייה, להעתקת בתי המלון ממקומם כפתרון ארוך טווח לעליית מפלס המים בבריכות הייבוש מחד גיסא, ולסכנה שבהצפת בתי המלון הצמודים אליהן מאידך גיסא. המושב הראשון הוקדש לסקירת המצב הקיים, שינויי מפלס המים בים ובבריכות האידוי, תופעת הבולענים, הסכמי המים הבין לאומיים של ישראל ותוכנית המתאר הארצית לאזור זה (תמ"א 13). במושב השני הוצגו החלופות התכנוניות של החברה הממשלתית להגנת ים המלח והתדיינו בהן נציגי המלונאים, המפעלים, החברה להגנת הטבע, המועצה האזורית תמר ומחברי תמ"א 13. את יום העיון ארגן והנחה פרופ' נעם שובל. יום העיון כולו צולם על ידי יחידת המולטימדיה של האוניברסיטה העברית. **לצפייה.**

חדר ישיבות חדש במחלקה

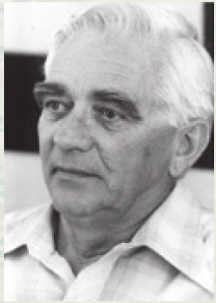
בתחילת חודש ינואר נחנך חדר הישיבות החדש של המחלקה. הפיכת חדרו של מייסד המחלקה, פרופ' דוד עמירן ז"ל, לחדר ישיבות, התאפשרה בעזרת תרומתו הנדיבה של עו"ד עודד אלישר שתרם לחדר גם כשלוש מאות ספרים העוסקים בנושאים הקשורים לקטבים ולמגליהם.

הוקם ועד חוגי של הסטודנטים לגאוגרפיה

מטרת ההתארגנות היא מתן מענה אקדמי, חברתי ותעסוקתי לצרכים של הסטודנטים בחוג, בין השאר על ידי הפקת מפגשים בנושאים גאוגרפיים שעל הפרק. בראשית מרץ התקיים המפגש השני של פורום הסטודנטים לגאוגרפיה, במסגרתו הרצו בפני הסטודנטים מר אמיר דג'אני ומר בשאר אל מסרי, היזמים של העיר הפלסטינית רוואבי המתוכננת להיבנות בסמוך לרמאללה.

מלגות עמירן

פרופ' דוד עמירן ז"ל
2003-1910

פרופ' דוד עמירן (1910-2003), מייסד המחלקה, הוריש למחלקה לגאוגרפיה מחצית מעזבונו (המחצית האחרת ניתנה למכון לארכיאולוגיה). בצוואתו הורה שפירות הקרן (גודל הקרן השמורה הוא כשני מיליון דולר) יוענקו מדי שנה כמלגות לסטודנטים מתקדמים במחלקה לגאוגרפיה. השנה יחולקו המלגות בפעם הרביעית לשני תלמידים לתואר שלישי ואחד למוסמך. טקס הענקת המלגות התקיים ב-30.3.2011

קרן המלגות על שם פרופ' דוד עמירן מעניקה מדי שנה מלגות לתלמידים מצטיינים לתואר שני במסלול המחקרי (מלגה לשנתיים בהיקף שנתי של כ-20,000 ש"ח) וכן לתלמידים לתואר שלישי (מלגה לשלוש שנים בהיקף שנתי של כ-40,000 ש"ח). המלגות ניתנות לתלמידים בכל תחומי המחקר הגאוגרפיים כולל הגאוגרפיה הפיזית, האנושית והסביבתית. ועדת המלגות המחלקתית, שיש בה ייצוג לכל תחומי המחקר במחלקה, קובעת בכל שנה מי יהיו הזוכים במלגות. המלגות מוענקות מדי שנה בטקס משותף עם המכון לארכיאולוגיה.

הזוכים לשנת תשע"א הם:

מלכה גרינברג

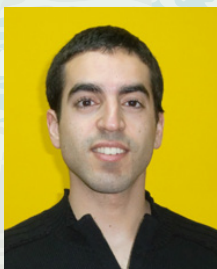
מלכה סיימה בשנה שעברה את לימודי המוסמך במחלקתנו בהצטיינות יתרה והחלה השנה בכתיבת הדוקטורט. עבודתה, בהנחיית פרופ' נעם שובל, בוחנת את מערך יחסי הגומלין המרחבי והתפיסתי בין האוכלוסיות השונות בירושלים. היא משלבת בין מתודולוגיות איכותניות וכמותניות כדי לאמוד ולנתח את התפיסה וההתנהגות המרחבית של פרטים תושבי העיר.

עמית טובי

עמית ממשיך השנה את לימודיו לתואר שלישי בהנחיית פרופ' ערן פיטלסון, לאחר שאשתקד סיים את התואר השני בהצטיינות בהתמחות בניהול, תכנון ומדיניות סביבתית במחלקתנו. עבודתו מנתחת מדיניות כלפי שינויי אקלים והשפעת הרגישות על מדיניות מיטיגציה (הפחתה) של שינויי אקלים.

ליאור רגב

ליאור סיים בשנה שעברה את לימודי הבוגר בגאוגרפיה ותקשורת בהצטיינות. השנה החל את לימודי המוסמך בגאוגרפיה עם התמחות בלימודים עירוניים ואזוריים.

הכירו את תלמידי המחקר

איל אשבל - דוקטורנט בתחום הגאוגרפיה העירונית.

איל למד את לימודי התואר הראשון והשני שלו במחלקה והתמחה בלימודים עירוניים ואזוריים. במהלך הלימודים צבר ניסיון רב ביישומי GIS ובמיוחד במודל פיתוח עירוני המשלב אוכלוסייה, תחבורה ושימושי קרקע כדי לבחון שינויים במרחב לאורך זמן UrbanSim. המודל שימש אותו לבחינת ההשפעה הכלכלית של פרויקטים במטרופולין תל אביב במסגרת עבודת הגמר שלו - "השפעת הקמת קניון על שימושי הקרקע במטרופולין תל-אביב". באותה עת סייע בהשמת המודל גם בהולנד ובאיטליה במסגרת פרויקט המחקר האירופאי SELMA, בניהולם של פרופ' אריה שחר ז"ל, פרופ' ערן רזין ופרופ' דני פלזנשטיין, פרויקט שבחן את השלכות הפרבור במטרופולינים בינוניים על איכות החיים באירופה.

כעת הוא כותב עבודת דוקטורט בנושא: "המטרופולין הרב מוקדית: מודל להשפעות מוקדי משנה על המבנה האורבני" בהנחיית פרופ' דני פלזנשטיין. העבודה היא חלק מפרויקט מחקר רב לאומי במימון האיחוד האירופי - SECOA, העוסק בפתרונות לקונפליקטים סביבתיים באזורי חוף. בד בבד עם לימודיו צבר איל ניסיון מקצועי מגוון מחוץ לכותלי האוניברסיטה בתכנון עירוני אסטרטגי ותכנון תחבורה בארץ ומעבר לים. בארץ השתתף בתהליכי תכנון והערכה של פרויקטים חדשניים, כגון הנתיב המהיר לתל אביב והפרטת התחבורה הציבורית הבין עירונית. עבור הבנק העולמי ניהל איל צוות תכנון בין לאומי להכנת דו"ח תכנון לארבע ערים באלבניה. לאחרונה עבר לביתו החדש בהוד השרון. הוא נשוי לאיה, אב ליעל בת השלוש ולירדן שנולדה לפני חודשיים. כשנשאל על התכונות האישיות הדרושות למתכנן הוא מצטט את מורו, פרופ' אריה שחר ז"ל: "מי שאינו אופטימי לא יכול להיות מתכנן!"

חיים שוורץ - תלמיד לתואר שני בתחום הגאוגרפיה ההיסטורית

חיים עוסק בכרטוגרפיה היסטורית - המיפוי המודרני של מקומות מן העבר. הוא כותב עבודת גמר בנושא: "כרטוגרפיה מודרנית וגבולות האימפריה העות'מנית" בהדרכת פרופ' ריכב (בוני) רובין. תחום זה הוזנח בעשורים האחרונים ובייחוד בכל הנוגע למרחב המזרח התיכון וארץ ישראל. תקופות שלמות כמעט שלא זכו לביטוי כרטוגרפי. ואולם חיים מוקסם מן המפות.

"עבורי, ככל שמפליגים אחורה בזמן הולכות ומתחדדות השאלות: כיצד תפסו תרבויות העבר את המרחב שבו חיו? כיצד חילקו אותו, נעו בו והתמצאו בסביבה?"

חיים הוא ירושלמי, בן 27, נשוי ללירון ואב לאיילה ואלנתן. הוא גם מורה לגיאוגרפיה בבית הספר התיכון התורני ע"ש הימלפרב בעיר. בעבודתו הוא משתמש במפות כאמצעי חינוכי ולצורכי הוראה. לשם כך אף הקים אתר אינטרנט המציג מגוון מפות, פרי עמלו, לצרכים לימודיים. תוך כדי הסתכלות על השילוב בין עולם הלימודים וההוראה הוא מבין את ההפריה ההדדית ומקווה להשביע רצונם של התלמידים שלא פעם נאלצים לשמוע מן החידושים הגאוגרפיים ושאר הסוגיות שאיתן הוא מתמודד בקורסים השונים או במסגרת כתיבת עבודות.

מדור בוגרים

מימין לשמאל:
רחל קניגסר, חומי נובנשטרן,
אורלי אראל ומירי רזין.

"בכל מקום יש מישהו משלנו"

נחמה (חומי) נובנשטרן - סמנכ"ל המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל. בוגרת (1983) ומוסמכת המחלקה משנת 1988.

"לימודי הגאוגרפיה לתואר הראשון חשפו בפני תחומי עניין רבים ובמיוחד התוודעות לתחום הגאוגרפיה ההיסטורית, ולכן הדגש בלימודי התואר השני הושם על הגאוגרפיה ההיסטורית." פרופ' יהושע בן אריה הנחה את עבודת הגמר שלה לתואר שני. עם סיום לימודיה החלה לעבוד במועצה לשימור אתרי מורשת בישראל, שם מילאה מגוון תפקידים טרם כניסתה לתפקיד הסמנכ"ל: מנהלת אזור, רכזת סקר מבנים ארצי ומנהלת מחלקת החינוך.

נחמה החלה את עבודתה במועצה לשימור אתרי מורשת כבר בשנותיה הראשונות והייתה שותפה ביצירת מתודת העבודה, גיבוש מדיניות השימור ויצירת המודעות הציבורית לערך השימור. "יש לזכור שהשימור בארץ לא מפותח לכדי דיסציפלינה ואיננו אינהרנטי לתהליכי התכנון. אולם התחלנו תהליך של שינוי חיובי". כיום, כסמנכ"ל המועצה היא אחראית על הקשר עם עמיתי המועצה, דגשים על בניית פרוגרמות לאתרי ביקור ומוזיאונים היסטוריים, ליווי חקיקת השימור, ריכוז ועדות מרכזיות בעלות השלכות על מדיניות המועצה, ליווי תכנון השימור, הפן הציבורי של השימור והמועצה לשימור ועוד. בנוסף, היא חברה בוועדות של הוועדה למורשת עולמית: אונסקו ישראל. במסגרת עבודתה המקצועית היא בקשר יום-יומי עם חברה לספסל הלימודים מאז וכן עם חברי סגל המחלקה. היא משתפת אותם בסוגיות שעל הפרק ומקבלת מהם עצות מלומדות. באמצעותה מגיע לשטח הידע העצום הצבור באקדמיה בצורה של חוות דעת וייעוץ.

המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל הוקמה בשנת 1984 על ידי ועדת החינוך של הכנסת. מטרותיה הן: מניעת הרס אתרים ומבנים היסטוריים שהוקמו משנת 1700, שימורם ושילובם בפיתוח יישובי המועצה מטפלת בכמה אלפי אתרים ברחבי המדינה, משרידים בעלי חשיבות מקומית דרך מבנים בעלי חשיבות אזורית ולאומית ועד אתרי מורשת עולמית, דוגמת 'העיר הלבנה' בתל אביב. זאת, מתוך ההכרה כי שימור מבנים ואתרים מן העבר הוא נדבך חשוב בתרבותו של עם. השימור בא להבטיח את נוכחותם בהווה של שרידי העבר, המבטאים הישגים של תרבות וטכנולוגיות הבנייה; המבנים השמורים מצביעים על המשכיות בין דורית ועל יחס של כבוד לבונים ולמקימים, ויוצרים תחושה של יציבות והמשכיות.

"שימור מבנים ואתרים היסטוריים הוא תחום עיסוק אינטרדיסציפלינרי ונושא היבטים גאוגרפיים, היסטוריים, אדריכליים והנדסיים. הכלים אשר רכשתי במהלך לימודי מקנים לי את האפשרות להבין תהליכים חברתיים, כלכליים, פוליטיים ותרבותיים אשר השפיעו על עיצוב המרחב האנושי בתקופה היסטורית מסוימת. השרידים שנותרו בשטח, המבנים, הם העדות לאותם תהליכים, והמטרה בשימורם היא להצביע עליהם כנדבך הכרחי להמשכיות במארג היישוב והמדינה. בפרפרזה על דברי יגאל אלון: "עם שאינו משמר את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל".

פרופ' אהרון יאיר

לפרופ' אמריטוס אהרון יאיר - על בחירת האגודה הבינלאומית למדעים ההידרולוגיים (IAHS) במאמר שכתב עם פרופ' חנוך לביא לאחד מתוך 31 מאמרי יסוד בתחום ההידרולוגיה מבין כל המאמרים בתחום שפורסמו בין השנים 1933-1984.

A. Yair and H. Lavee, (1976) Runoff generative processes and runoff yield from arid talus mantled slopes, *Earth Surface Processes*, 1(3): 235-247.

המאמר עוסק בתשומת נגר בטלוסים תלולים בעלי שיעורי כיסוי גבוהים של חלוקים ובולדרים. הדמיות של סופות גשמים בוצעו בשישה אתרים מגוונים בצפון-מזרח סיני כדי לבחון מגוון פרמטרים של חלחול ונגר. הפערים בין אתרי הניסויים נמצאו בין סוגים שונים של שכבות סלעיות עליונות בעלי גדלים שונים של אבנים. בניגוד למחקרים קודמים בתחום, נמצא שקיים קשר חיובי בין גודלי האבנים לכמות הנגר. ברמת המיקרו, כל אבן מתנהגת כמשטח סלעי אטום ולכן כמות המים המתרכזים על פני האבנים גדולה מקצב החידור בשטח שאינו מכוסה. בשטח נתון המכוסה באבנים, השפעת ריכוז המים מהירה יותר בסלעים גדולים מאשר אבנים קטנות.

לפרופ' עמוס פרומקין - על העלאתו לדרגת פרופ' מן המניין.

לפרופ' דני פלזנשטיין - על הזכייה במענק מחקר אירופאי SEARCH למשך שלוש שנים. המחקר עוסק בקשרים כלכליים בין מדינות האיחוד האירופאי למדינות שכנות לאיחוד. לפרויקט זה שותפים גם פרופ' מיכאל בינשטוק מהמחלקה לכלכלה וד"ר גיא הרפז מהפקולטה למשפטים.

לפרופ' נעם שובל - על זכייה במסגרת קונסורציום רחב של חוקרים מדנמרק, אנגליה, שווייץ וארה"ב במענק מחקר ACTUM מטעם קרן המחקר המלכותית של דנמרק. המחקר עוסק בתכנון מערכות התחבורה העתידיות בדנמרק.

לד"ר נעם לוין - על קבלת פרס דיקן הפקולטה למדעי החברה לחוקר צעיר.

ללביא שי - על זכייתו בפרס ע"ש מרים וחיים גרינשטיין ז"ל, לשנת תשע"א (מטעם הפקולטה למדעי הרוח והמכון למדעי היהדות ע"ש מנדל) על מחקרו לתואר דוקטור בנושא: "גאוגרפיה היסטורית-תרבותית וצילום: התפתחות ירושלים כמקרה מבחן". בהנחייתה של פרופ' אמריטוס רות קרק.

למיטל שטיין - על קבלתה לעתודה הניהולית החדשה של האוניברסיטה עם עוד כעשרים אנשי סגל מנהלי מכל רחבי האוניברסיטה. הקבלה לתוכנית לוותה בתהליך מיון יסודי וסלקטיבי בסיוע גופי מיון והערכה חיצוניים לאוניברסיטה.

לצוות מזכירות המחלקה - שרית אזורן, אורה אחיטוב, דליה בר-נחום ומיטל שטיין על תוצאות סקר שביעות רצון שערכה האוניברסיטה באמצעות חברת פילת. מזכירות המחלקה קיבלה ציונים גבוהים מאוד ודורגה במקום השני בפקולטה על ידי תלמידי התואר הראשון.

למורים המצטיינים בסקר הערכת ההוראה לשנת תש"ע -

פרופ' אמריטוס יהושע בן אריה, ד"ר דורון בר, ד"ר תמיר גרודק, מר עמית טובי, פרופ' עמוס פרומקין, גב' תמר ריב ופרופ' נעם שובל.

למקבלי תואר דוקטור -

ד"ר מיקי זיידמן "עיר גנים" - הגרסה הארצישראלית: סקירה פיסית ותכנונית של שכונות וערי גנים עבריות בא"י 1900 - 1948" בהדרכתה של פרופ' אמריטוס רות קרק.

ד"ר סת פרנזמן "הישובים הערביים בשלהי השלטון העות'מאני ובתקופת פלסטין המנדטורית: היוסדותם של ישובים חדשים בין השנים 1871 - 1948" בהדרכתה של פרופ' אמריטוס רות קרק.

פרופ' נעם שובל

פרופ' דני פלזנשטיין

ד"ר נעם לוין

ד"ר נעם לוין

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

פרופ' נעם שובל

מהווי המחלקה

הפעם תמונות שנלקחו מתוך **החוברת** שהוכנה במיוחד לכבוד כנס הבוגרים

פנקסי תלמידים של שניים מתלמידי המחזור הראשון

אסתר רמון

[illegible]

האוניברסיטה העברית בירושלים
מקלטת לביצוע הדוח

כ"א 4566 מ"ס

פנקס-למודים

Weil-Ramsey ח"י
Color מולחם

השם המדפיסה
השם הפרטי

תלמיד: ד"ר זעפרן

הערה: סדר ביניים
2.1.80

הערה: כולל למידה והערות

הערות:

נפתלי קדמון

מסמל למחשבות ולמדיניות

התקבל לפני המעורבות

האגף הכלכלי

חומר המסמל :	יום הכנסה למסמל :	מסמל :
מסמל מס' 1000	10/10/77	מסמל מס' 1000
מסמל מס' 1001	10/10/77	מסמל מס' 1001
מסמל מס' 1002	10/10/77	מסמל מס' 1002
מסמל מס' 1003	10/10/77	מסמל מס' 1003
מסמל מס' 1004	10/10/77	מסמל מס' 1004
מסמל מס' 1005	10/10/77	מסמל מס' 1005
מסמל מס' 1006	10/10/77	מסמל מס' 1006
מסמל מס' 1007	10/10/77	מסמל מס' 1007
מסמל מס' 1008	10/10/77	מסמל מס' 1008
מסמל מס' 1009	10/10/77	מסמל מס' 1009
מסמל מס' 1010	10/10/77	מסמל מס' 1010
מסמל מס' 1011	10/10/77	מסמל מס' 1011
מסמל מס' 1012	10/10/77	מסמל מס' 1012
מסמל מס' 1013	10/10/77	מסמל מס' 1013
מסמל מס' 1014	10/10/77	מסמל מס' 1014
מסמל מס' 1015	10/10/77	מסמל מס' 1015
מסמל מס' 1016	10/10/77	מסמל מס' 1016
מסמל מס' 1017	10/10/77	מסמל מס' 1017
מסמל מס' 1018	10/10/77	מסמל מס' 1018
מסמל מס' 1019	10/10/77	מסמל מס' 1019
מסמל מס' 1020	10/10/77	מסמל מס' 1020
מסמל מס' 1021	10/10/77	מסמל מס' 1021
מסמל מס' 1022	10/10/77	מסמל מס' 1022
מסמל מס' 1023	10/10/77	מסמל מס' 1023
מסמל מס' 1024	10/10/77	מסמל מס' 1024
מסמל מס' 1025	10/10/77	מסמל מס' 1025
מסמל מס' 1026	10/10/77	מסמל מס' 1026
מסמל מס' 1027	10/10/77	מסמל מס' 1027
מסמל מס' 1028	10/10/77	מסמל מס' 1028
מסמל מס' 1029	10/10/77	מסמל מס' 1029
מסמל מס' 1030	10/10/77	מסמל מס' 1030
מסמל מס' 1031	10/10/77	מסמל מס' 1031
מסמל מס' 1032	10/10/77	מסמל מס' 1032
מסמל מס' 1033	10/10/77	מסמל מס' 1033
מסמל מס' 1034	10/10/77	מסמל מס' 1034
מסמל מס' 1035	10/10/77	מסמל מס' 1035
מסמל מס' 1036	10/10/77	מסמל מס' 1036
מסמל מס' 1037	10/10/77	מסמל מס' 1037
מסמל מס' 1038	10/10/77	מסמל מס' 1038
מסמל מס' 1039	10/10/77	מסמל מס' 1039
מסמל מס' 1040	10/10/77	מסמל מס' 1040
מסמל מס' 1041	10/10/77	מסמל מס' 1041
מסמל מס' 1042	10/10/77	מסמל מס' 1042
מסמל מס' 1043	10/10/77	מסמל מס' 1043
מסמל מס' 1044	10/10/77	מסמל מס' 1044
מסמל מס' 1045	10/10/77	מסמל מס' 1045
מסמל מס' 1046	10/10/77	מסמל מס' 1046
מסמל מס' 1047	10/10/77	מסמל מס' 1047
מסמל מס' 1048	10/10/77	מסמל מס' 1048
מסמל מס' 1049	10/10/77	מסמל מס' 1049
מסמל מס' 1050	10/10/77	מסמל מס' 1050
מסמל מס' 1051	10/10/77	מסמל מס' 1051
מסמל מס' 1052	10/10/77	מסמל מס' 1052
מסמל מס' 1053	10/10/77	מסמל מס' 1053
מסמל מס' 1054	10/10/77	מסמל מס' 1054
מסמל מס' 1055	10/10/77	מסמל מס' 1055
מסמל מס' 1056	10/10/77	מסמל מס' 1056
מסמל מס' 1057	10/10/77	מסמל מס' 1057
מסמל מס' 1058	10/10/77	מסמל מס' 1058
מסמל מס' 1059	10/10/77	מסמל מס' 1059
מסמל מס' 1060	10/10/77	מסמל מס' 1060
מסמל מס' 1061	10/10/77	מסמל מס' 1061
מסמל מס' 1062	10/10/77	מסמל מס' 1062
מסמל מס' 1063	10/10/77	מסמל מס' 1063
מסמל מס' 1064	10/10/77	מסמל מס' 1064
מסמל מס' 1065	10/10/77	מסמל מס' 1065
מסמל מס' 1066	10/10/77	מסמל מס' 1066
מסמל מס' 1067	10/10/77	מסמל מס' 1067
מסמל מס' 1068	10/10/77	מסמל מס' 1068
מסמל מס' 1069	10/10/77	מסמל מס' 1069
מסמל מס' 1070	10/	

האוניברסיטה העברית בירושלים

מקולטת למודיעינה ולדרכי הטבע

סג' 1443

פנקס-למודים

Kadmon
Kaufmann
Naffali Sepuday

7/19/37
7/19/37
9-10/37

החשבת
החסות
ען המזין

תלמיד

הפנקס נמסר ביום
24-11-46

חתימת ראש הספרייה

חתימת הוועידה

סיור ראשון של המחלקה לגאוגרפיה, 1950
 נסעו בתחבורה ציבורית לצפון
 (דוד עמירן, אסתר רמון, מאירה זמיר, חנה מרגלית, רינה נשרי)

ישיבת מחלקה בחדרו של דוד עמירן, 1958

